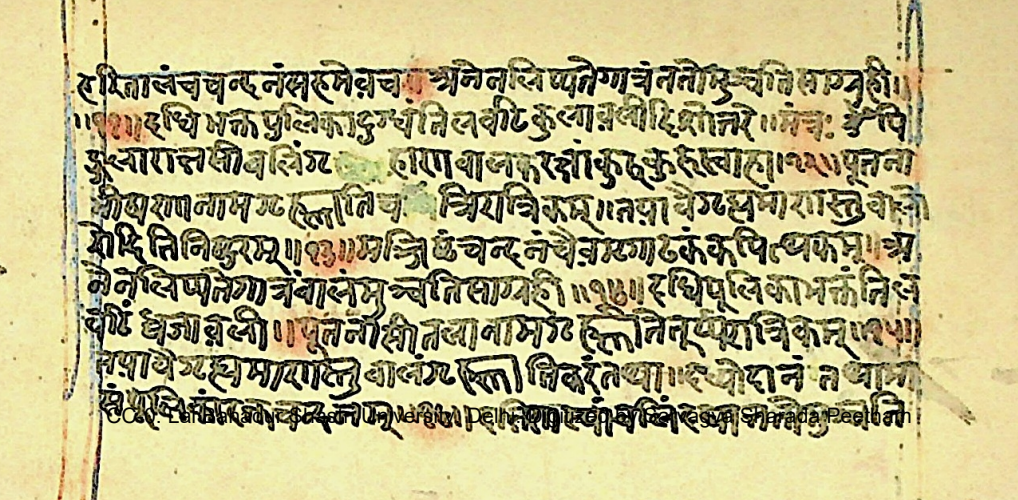

पूतनाविधिप्रारम्भः ॥

स्त्रीणांचि चि॰ प्रा॰ स्त्रीचि॰

श्रीगणेशायनमः॥ स्त्रीणांचरितार्थायवाजरत्कारजन्मम्॥ विशे-
षेणवक्ष्यामि सर्वशास्त्रप्रदेशाहृतं ॥१॥ धन्वन्तरिर्महाप्राज्ञो
जीवकंपरिपृच्छति॥ सर्वंचनिश्चलंजीवोरूपसर्वैराजीवका॥
अथातःप्रथमेमासेगर्भेभवतिवेदना॥ चन्दनंतगरंचैवउशीरं ॥२॥
॥१॥ नागकेसरम्॥३॥ एतानिसमभागानि शीततोयेनपेषयेत्॥ शी-
तेनले [illegible] पयेत्प्रातः स्याद्गर्भंचशाम्यति॥४॥ अथातोद्वितीयेमासे
गर्भेभवतिवेदना॥ नीलोत्पलंचकंकोली शृंगाटकंचकुंकुमम्॥
॥५॥ शीततोयेनपिष्टानि [illegible] क्षीरेणाश्चपाययेत्॥ [illegible]नं

गर्भे भवति वेदना ॥१२॥ नीलोत्पलं सकं कोलितगं नागकेसरम् ।
शीततोयेन पिष्टानि अजाक्षीरेण पीयते ॥१३॥ एतत्संप्रातरुत्था-
य गर्भः शूलं प्रशाम्यति ॥ अथातः सप्तमे मासे गर्भे भवति वेदना ।
॥१४॥ नीलोत्पलं सकं कोलि उसीरं बालकं तथा ॥१५॥ अजाक्षीरे-
॥२॥ ण सं पिष्टा एतत्संसर्करान्वितम् ॥ एतत्संप्रातः काले तु गर्भः शूलं ॥२॥
विनश्यति ॥१६॥ अथातः अष्टमे मासे गर्भे भवति वेदना ॥ नीलो-
2 मूलमुसीरं च मनाक् शर्करयोपुतम् ॥१७॥ शीततोयेन पिष्टानि
क्षीरेणालोड्य पाययेत् ॥ एवं नपतितो गर्भः सर्वशूलं प्रशाम्यति ॥

गर्भेसर्वेश्रूलंप्रशाम्यति ॥६॥ अथातस्तृतीयेमासेगर्भेभवतिवेदना ।
कंकोलिमूलंसालूकंशितंतोयेनपेषयेत् ॥७॥ क्षीरेणास्योपनोपेन
नस्याःश्रूलंविनश्यति ॥ अथातश्चतुर्थेमासेगर्भेभवतिवेदना ॥
॥८॥ गोक्षीरंचैवकंकोलीउत्पलंचैववालकम् ॥ अजाक्षीरेणापि
छंवेप्रातस्तुपाययत्तोयेन ॥९॥ पञ्चरात्रेणवेदुर्गर्भेसर्वंविवेदनापहेत् ।
अथातःपञ्चमेमासेगर्भेभवतिवेदना ॥१०॥ नीलोत्पलंसकंकोली
दर्भाडिक्षुमूलकम् ॥ शीततोयेनपिष्टानि क्षीरेणास्योपपायये
त् ॥ एवंनपतितोगर्भेमचशूलंप्रशाम्यति ॥ अथातःषष्ठकेमासे
॥११॥

पूतनाविधि

मानि वत्सानां मासाष्टकः ॥ पूतना बन्धना नाम गृह्णीते च सुजातकम्
॥५॥ तया वेऽ प्रमाता स्तुवं दृष्टिं नेत्रप्रपश्यति ॥ कम्पते न च शेते च वमे
क्रोचति पुनः पुनः ॥६॥ तस्य कुर्यात्प्रतीकारं तेन संपद्यते सुखम् ॥ उत्प
लान्ते वालुकं लिप्य ततो मुञ्चति सा ग्रहो ॥७॥ प[illegible]वर्षे वलिनी नाम
ऽदन [illegible] दधि पायसम् ॥ पूलिका तिलपिष्टिं च पञ्चावर्त्ति चतुर्दशी
॥३॥ ॥८॥ दद्याद्दिशि च दक्षिणस्यां ततो मुञ्चति बालकम् ॥ मंत्रः ॥ ॐ पू
3 तनाधन्वनवे लिंऽ हुं स्वाहा ॥ सप्तवारं पठेन्मंत्रं दक्षिणास्यां
दिशो बलिम् ॥९॥ पूतना पिङ्गला नाम गृह्णीते वर्द्धितत्रिकम् ॥
न[illegible]

अथातो नवमे मासे गर्भे भवति वेदना ॥ उत्पलं मधुसंयुक्तं पीतं तोयेन पेष
यितं ॥९८॥ क्षीरेनासह दातव्यं सर्वशूलनिवारणाम् ॥ इति गर्भवेदनचि
कित्सा ॥१॥ धन्वन्तरिमहाप्राज्ञः सर्वशास्त्र [illegible] विशारदः ॥
निःशेषबालरक्षार्थं जीवकं परिपृच्छति ॥१॥ बालानां च हितार्थी
य कुमारीणां विशेषतः ॥ यावन्तस्यग्रहाहानि नवपूज्ञोसमोवयेत्
॥२॥ बालस्य मातरस्तादि जीवकं परिपृच्छति ॥ पूतना चान्यनानाम
वेताऽशीनागन्तूपिरक्षी ॥३॥ रात्रतिपूतना कालीब्रह्मायीअमर्वैरिनी ॥
घोराउग्रोशानपोऽनन्दाकपिञ्जाथशख्येपाधिका ॥४॥ एतानि सदमना

पूतनाविधिः॰

साग्रहीः पूतनापंकजा नाम मस्तोति पंचरात्रिकम्॥ छातयावेशट
प्रमारात्रक्षुकम्पनेचद्दिनत्रपम्॥ विंवनरोरनं चेरःकंपने च पुनः
पुनः॥१८॥ कूंचनगाएंचेशनतो लिप्पति बालकम्॥ चतुर्वर्नी भवे
द्दीपो मंजावर कपोतका॥१९॥ पूलिकंदप्यिपायसं चतुष्पथे व
॥८॥ लिंदद्यात्ततो मुच्यति बालकम्॥ पूतनायश्चमाहनि ग्रस्तोति ष ॥८॥
4 डुरात्रिकम्॥२०॥ तस्यावेशं समारात्रि चक्षुर्भ्यां नेत्रपक्ष्मनि॥
सारंति सर्वगात्राणि प्रतिमहननि नेत्रनु॥२१॥ धूपं तेषां पंच बालिरेप
ंपंपतोर्दिनि नोत्तरं॥ पूतनाप्रतिमानी नाम ग्रस्तोति षष्ठरात्रिकम्
॥८॥

हरितालंचचन्दनंसहमेवच। अनेनलिप्तगात्रंततोमुच्यतिसाग्रही।
॥१२॥ दधिभक्तपुलिकाकुल्माषंतिलवीटंकुर्यात्बलीदिशोत्तरे॥ मंत्रः ॐ पि
ङ्गस्याराक्षसीबलिंगृ हाणबालकंरक्षांकुरुकुरुस्वाहा॥१३॥ पूतना
मोघराणानामग्रह्णातिच त्रिरात्रिकम्॥ तथाचेद्गृह्णमाणास्तुवेसो
रोदितिनिकुरम्॥१३॥ मञ्जिष्ठंचन्दनंचैवरक्ताङ्कंकपित्थकम्॥ अ
नेनलिप्तगात्रंबालंमुच्यतिसाग्रही॥१४॥ दधिपूलिकाभक्तंतिल
वीटंध्वजाबली॥ पूतनास्त्रीतथानामाग्रह्णातित्रिमासिकम्॥
तथाचेद्गृह्णमाणास्तुबालंग्रह्णातिलिवरंतथा॥ द्योदानंनथाम
संपालि [illegible]

पूतनाविधिः॥

पिष्टिं ततोऽस्याउतरस्यां दिशि जायते॥ पूतना चंचुला नाम गृह्णाती
ते दृष्टमात्रिकम्॥२९॥ नयावेऽष्टमासास्तु जायते चंचलमः॥
क्षीरं पिबति भिन्नतां रात्रौ रोदिति उग्रकम्॥३०॥ दीपं चतुष्पथ
पंचवर्ती पंचाम्लनूपकम्॥ ततो मुच्चति शीघ्रत्वं नात्र कार्या वि ॥५॥
॥५॥ चारणा॥३१॥ अजारोमगाद्दिलं रक्तं पुष्पं तथैव वाडकम्॥ गंधकं
धूपं दद्यात्तु दश्म्यां त्रिविशो भवेतः॥३२॥ एवतत्संकुर्वते पत्रे ततो मु
५ च्चति बालकं॥ इति बालचिकित्सा॥२॥ पूतना शाकिनी
नाम गृह्णाति प्रथमे वर्षे॥ नयने ग्रहमारोह चोरापि

तथावैऽप्रमामासास्तु ऊर्द्ध पञ्चः प्रजायते ॥ सप्तमं उंजितस्यैव दन्तुर्भवेन्नै
ऽपश्यति ॥२०॥ सर्वपंकमध्ये चैव नगरं नाम केसरम् ॥ अनेन निश्च
ने मार्धे गलवा रोगप्रमुच्यते ॥२१॥ सप्तवर्षे विलिंद पात् ततो रोगः प्रश
म्यति ॥ पूतना घोरभद्रा च गृहीतो नेत्रपाटरोगिकम् ॥२४॥ तथा वैऽष्ट
मासास्तु श्वासेऽपारस्य नक्षत्राणाम् ॥ रोदनं च हुंकृते पानेन च तुर्भवेन्नैव
पश्यति ॥२५॥ निर्विपारि प्रजायेतानंत धावति पं चतुष्पथे ॥ पूतनाचर
घ्नानाम गृहीतो नेत्रवरात्रिकम् ॥२७॥ ज्वराख्या भितल धारेनं रके
बालः प्रजायते ॥ दध्योदनं न षाष्टे पंदी पंच तृष्णवर्तिकम् ॥२८॥ निर्व

पूतनाविधि॰

पिंडंप्रदेयं।।दीपकंचपग्रपद्येल बोत्तरादिशिगृहपदेन्म।।७।।दिनत्रै
यंबलिंदत्वाततोमुञ्चतिबालकम्।।मंत्रः।।ॐनमोभगवतेधनद
ग्रह बलिंगृह्णरावणायबालकंमुञ्चस्वाहा।।८।।पूतनाविकटीनाम
गृह्णातिचत्रिमासिकम्।।तयावेष्टमात्रस्तुबालोनेत्रेतप
॥६॥ ते।।६।।स्तनपानंनगृह्णातिकुम्भावेतिलपिष्टकम्।।देयोदानं ॥६॥
पुत्तलिकांदीपंचतुष्पथमुञ्चतिबालकम्।।१०।।मंत्रः।।ॐनमोभग
6 वतेविकटीग्रहंबलिंगृह्णगृह्णबालकंमुञ्चस्वाहा।।दिनत्रयम्
पूतनाकाकिनीनामगृह्णातितुर्यमासिकम्।।तयावेष्टमात्रा

तापयेत् ॥ १ ॥ सवतेरत्नसृत्वंच श्चत्वगन्धाप्रजायते ॥ उन्मीलयति
नेत्राणि ज्वरस्तापः प्रजायते ॥ २ ॥ जुंभरोदनं केसरंमांसंकुष्माणप्र
जायते ॥ नित्यपिंडं दधिपयो धूपं मेषस्य शृंगकम् ॥ ३ ॥ उत्तरदिशि
बलिं दद्यात् दिनत्रीणि प्रजायते ॥ मंत्रः ॐ नमो भगवते शत्रु
नाशाय हूं वें ह्रिं [illegible] हरण बालकं मुंच स्वाहा ॥ ४ ॥ पूतना चन्द्र
नानाम [illegible] ति चह्निमासिकम् ॥ तदा वैगंधमाराकृन्नरो बाल
स्य जायते ॥ ५ ॥ नेत्रे उन्मीलिते चैव ह्याहं च नासते ॥ कुपली
वाकुलं चैव पिंडिका लपनं [illegible] तो ॥ ६ ॥ पलिकंठं भारनं चैव तिस

च गुग्गुलं ॥ मंत्रः ॐ नमो भगवते कुलकार्क्षि काडूंक्षसिंग्रहरावणे बालकं
मुंचां स्वाहा ॥ ७ ॥ पूतना चंद्रसुरा नाम ग्रहीते सप्तमासिकम् । तया
यैग्रहीमात्रात्तु ज्वरेणापरितप्यते ॥ ८ ॥ मोदन्ति सर्वगात्राणि रोदते च
लालमूत्रगो ॥ उद्धन्ति पुनः पुनश्चैव ततो बलिं प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
माषतिलं ततो दुग्धमोदनं दीपकम् । उत्तरादिशा वलिं दत्वा
ततो मुंचति बालकम् ॥ १० ॥ मंत्रः ॐ नमो भगवते मातृके या वंदि
ग्रहारावं बालकं मुंचं स्वाहा ॥ पूतना शर्वरी नाम ग्रहीते चाष्ट
मासिकम् । तयावै ग्रहमात्रात्तु ज्वरेणपरितप्यते ॥ ११ ॥ मोद
न्ति सर्वगात्राणि मुत्रमत्र हि मृग्यति ॥ शुष्कलं [illegible] सर्वमध्ये

स्तु नश्यं येन च श्लोपमम् ॥ [illegible] ॥ उत्पन्नके ते पूतना श्रम्बी, नामरक्तौ
ते पंच मासिकम् ॥ तया वेष्टस्य मात्रा [illegible] पारे लघृते ॥ १०॥
ओदनं कृसरीं क्षीरं दधि पायसमेव च ॥ कुल्माषं तिलचूर्णं च तु तिल
ते लेनदीपकम् ॥ १२॥ उत्तरां दिशि गत्वा [illegible] बलिं दद्याद्दिनत्रयम् ॥
मंत्रः ॥ ॐ नमो भगवते तिमलायै हूं हं घ बलिं गृह्ण गृह्ण [illegible] स्वाहा
॥ १३॥ पूतना कुल्य [illegible] रक्तौ ते षष्ठ मासिकम् ॥ तया वेष्टस्य मा
त्रा [illegible] प्रजायते ॥ [illegible] न पिबति विमुञ्चति [illegible]
ओदनं [illegible] मांसं [illegible] पायसमेव च ॥ १४॥ [illegible]

ध्वं कृत्वा पुनः पुनः। दधिक्षीरंनवेदीपंध्वजावर्त्तंचतुष्पथम्॥ २८॥ उत्तरादिशिवलिं
दद्यात्ततोमुञ्चतिवालकम्॥ मंत्रः॥ ॐ नमोभगवतेरेवतीवलिंगृह्णगृह्णवालकंमुञ्च
स्वाहा॥२९॥ पूतनाचरिकानामग्रहीतोनेतुद्रमासिकम्॥ तयावेग्रहमारात्तु
जायतेनेत्रजज्वरः॥३०॥ अतीसारमुच्छिछंचदद्याद्दीपंनदापयेत्॥ दध्योदनं
तथापायसोदीपंधूपंप्रदापेत्॥३१॥ ध्वजांवलिंततोदद्यादुत्तरस्यांचदापयेत्॥ मंत्रः
ॐ नमोभगवतेघरीटश्वरीरूंदवलिंगृह्णगृह्णवालकंमुञ्चस्वाहा॥३२॥ इतिमास
चिकित्सा॥३॥ अथातः संप्रवक्ष्यामिघोररूपाचमातरा॥ अजामेषाचरोदिनी
चधष्टिकालंविकालथा॥१॥ कौमारीचञ्चनीनामावालाग्रहनिवे
षिकम्॥ तयावेग्रहमारात्तुज्वरतापारितप्यते॥२॥

र्त्तिकदीपकम्॥ २२॥ उत्तरां दिशि बलिं दद्यात्ततो मुञ्चति बालकम्॥ मंत्रः॥ ॐ
नमो भगवते चन्द्रवराय इदं बलिं गृन्हु बालकं मुञ्च स्वाहा॥ २३॥ मू
तला रेवती नाम गृह्णीते नवमासिकम्॥ तयावेगृह्यमानस्तु शूलदृष्टिः
प्रजायते॥ २४॥ ज्वरेणातप्यते चैव रोदनं च पुनः पुनः॥ कुल्माषं तिलपिष्टं
च ध्वजा चैव तु रजिका॥ २५॥ धूपं दीपं दधि पायसं च बलिं दद्याच्च दक्षि
णाम्॥ मंत्रः॥ ॐ नमो भगवते रेवती इदं बलिं गृन्हु बालकं मुञ्च
स्वाहा॥ २६॥ पूतना वाचिकी नाम गृह्णीते दशमासिकम्॥ तया
वेगृह्यमानस्तु ज्वरेणापरितप्यते॥ २७॥ उन्मीलयति नेत्राणि रो

पूतनाविधिः॥

७

चत्रिवार्षिकम् ॥ तयावेष्टमात्रास्तु हिक्कच्छर्दिः प्रजायते ॥ ८ ॥ नेत्ररोगम
तीसारं ज्वरेणापरितप्यते ॥ अशनं नैव गृह्णाति रोदनं च पुनः पुनः ॥
॥ ९ ॥ दध्योदनं पायसं च तिलतैलेन दीपकम् । पंचवर्णध्वजाश्चैव धू
पंदद्यात्सगुग्गुलम् ॥ १० ॥ उदकुंभकपूपं च ततो गृह्णाति बालकम् ॥
॥९॥ दक्षिणादिशि बलिं दद्यात् कृत्वा संध्यायां निशि ॥ ११ ॥ मंत्रः ॐ ॥९॥
नमो भगवते कुमाररावणाय मुंच बालं हर हर बालकं मुञ्च स्वाहा ॥
कुमारी पालिका नाम गृह्णाति त्रिवार्षिकम् ॥ तयावेष्ट
समानस्तु कौमारी मोन जायते ॥ ... ॥ अन्नं ... शोषं च पुनः

रोदनंकंपतेबालाआहारंचनगृह्णते॥पूलिकालड्डुकाश्चैवदध्योदनमेवच॥३॥
पूर्वदिशिबलिंदद्यात्दीपसहितंचदापयेत॥ मंत्रः ॐनमोभगवतेवासुदेवा
यधन्वन्ताह्रूंबलिंगृह्णहनुरबालकंमुंच्चस्वाहा॥४॥ कोमारीनीषणा
नामगृह्णातिचाद्विवार्षिकम्॥तयावेगृह्यमात्रास्तिशिरःशूलंप्रजायते॥
॥५॥ शूलेकक्षस्यसंप्राप्तेज्वरस्तापतिप्यते॥ श्वासकाशंपरितप्यएवंकृत्वा
त्रिचसंस्राः॥६॥ पूलिकां तिलपिंडांश्च दीपंदद्यात्प्राघजाम्॥ चतुर्मु
खप्रदातव्यमुत्तरदिशिबलिंदद्दे॥७॥ मंत्रः॥ ॐनमोशिवरिणीकौ
मारीह्रूंबलिंगृह्णहुरबालकंमुंच्चस्वाहा॥ कुमारीकामुकीनामगृह्णाति

गृन्हीतेसप्तवार्षिकम्॥ तयावैगृह्यमाणास्तुज्वरेणापरितप्यते॥१८॥स्रवते
रक्तंमूत्रापवलान्तेचपुनःपुनः॥ गुडोदनंकेसरंक्षीरंकुल्माषंचैवपूलिकाम्॥
॥१९॥ उत्पलंतिलचूर्णंचदधिपायसमेवच॥ दीपंचैवतिलंतैलंदक्षिणा
10 वलिंदापयेत्॥२०॥ मंत्रः॥ ॐ नमःकुमारीधारिकाइदंबलिंगृन्ह२बाल
॥१०॥ कंमुंच२स्वाहा॥ कुमारीलम्बिकानामगृन्हीतेचाष्टवार्षिकम्॥ तयावै ॥१०॥
गृह्यमाणास्तुज्वरेणापरितप्यते॥२१॥ छर्दिर्हिक्काशिरोव्याधीनेत्राभ्यांने
वपश्यति॥ पूलिकामत्स्यमांसानिधजानिकुल्माषविशेषतः॥२२॥दधिपा
यसंदीपंचदक्षिणादिशिवलिंदद्दे॥ मंत्रः॥ ॐ नमोनलम्बिकाइदंबलिंगृन्ह२

वेरंजीवतिबालकम्॥कुमारीअजमेवीचगृह्णातिपंचवार्षिकम्॥१३॥तया
वेगगृहमाराणस्तुबालोरोदितिनिष्ठुरम्॥स्रवनेरक्तमूत्रंचकंपनेदक्षिणेकरे॥
॥१४॥पूजिकारद्धिपायसंकेसरंतिलचूर्णं मतं॥तिलतैलंचदीपंच
धूपंमध्येविधारे॥१५॥मंत्रः॥ॐकुमारीअजमेषीबलिंगृह्णतुरबा
लकंमुञ्चरस्वाहा॥कुमारीरोदिनीनामगृह्णातिषष्ठवार्षिकम्॥त
स्यावेगगृहमारागास्तुज्वरेरोगादिनप्यते॥१६॥स्रवनेरक्तमूत्राणि॥त्रिप
तेचबालकंतथा॥नमंत्रंनचऔषधंप्रापेनापिदजीवति॥१७॥मंत्रः॥
ॐकुमारीरोदिनीबलिंगृह्णतु[illegible]मुञ्चस्वाहा॥[illegible]पूजनानाम
री१

कुमारीचण्डिकानामगृह्णीतेतुद्ववार्षिकम्॥ तयावेगृह्यमारास्तुहस्ते
नेवपुनःपुनः॥३०॥ बालंलक्षराद्दृष्टात्तिज्वरंकिया तिजायते॥अजा
मांसंतिलपिष्ठंचदध्योदनंपायसम्॥३१॥ पूलिकांदीपकंचैवदक्षिणा
दिशिदापयेत्॥ मंत्रः नमोभगवतेकुमारीचण्डिकाहूंबलिंगृह्णुर
बालकंमुञ्चरस्वाहा॥३२॥ कुमारीवीरभद्राचगृह्णीतेद्वादशवार्षि
कम्॥ तयावेगृह्यमारास्तुहस्तेचपुनःपुनः॥३३॥ ज्वरेरातप्यतेव
हुंकारंचनरवत्स्यते॥ गुडोदनंकेशरीक्षीरंधजारक्तसुधोननम्
॥३४॥ दधिपायसमुद्गानिवितीपंचो [illegible] कम्बलंनयेत्॥ अथ[illegible]नामिगुरुं

वालकंमुञ्चरस्वाहा।। २३।। कुमारीनारायणी नाम ग्रहीतेनच वार्षिकम्।। तयावै
ग्रहमाणास्तु मुखशुष्कं प्रजायते।। २४।। आनका चान्तरिक्षेते नेत्रद्छिः प्रजा
पते।। तिलपिष्टं दधिदीपंच गुग्गुलं मेदकम्।। २५।। धूपंच वलिदातव्यं उत्तरादि
शादापयेत्।। मंत्रः।। ॐ कुमारिका नारायणी इदं वलिं गृह्न२ वालकं मुञ्चरस्वा
हा।। २६।। कुमारीषीमला नाम ग्रहीते दशवार्षिकम्।। तयावै ग्रहमाणा
स्तुज्वेरणापरितप्यते।। २७।। नेत्ररोगमतीसारं छर्दिस्तृष्णा प्रजायते।। पूलि
काभत्स्यमांसा जिदधिदीपंच पायसम्।। २८।। उदकंच ध्वजापीतं दक्षिणादि
शिपायसम्।। मंत्रः।। ॐ नमः सीतलाइदं वलिं गृह्न२ वालकं मुञ्चरस्वाहा।।
।। २९।।

धूपंदद्याद्दिनत्रयम्॥३५॥दक्षिणांदद्याद्बलिंदद्यात्ततोमुंचतिबालकम्॥
कुमारीपूतनायाता द्वादशवर्षाणि समानिच॥३६॥ॐ नमःकुमारीवा
भुड्राहूदंबलिंगृन्हुरवालकंमुञ्चरस्वाहा ⁂ इतिपूतनाविधानंसंपू
र्णंशुभमस्तुशुभंभूयात्॥ वैशाखमासेकृष्णपक्षे चतुर्दश्यांरविवासरे
पुस्तकमिदमलेखिविजगन्नाथेन शर्मणा॥॥सम्वत्१९३३॥

०० पूतनाविधिसमाप्तः ००